

tur ad votum promissio rei, quæ vovetur. Diximus licet res sit jam incepta contra quosdam juristas, qui in capite Consulti de regulari, tenent, quod quando res est jam incepta, solum propositum firmum inducit obligationem voti. Est etiam contra Paludanum in iv, dist. xxxviii, quæst. x; D. Antoninum ii p. titulo xi, capite ii, in principio. Sed nostra conclusio est communis sententia doctorum super capite; Litterarum de voto; et in iv, dist. xxxviii; Cajetani; hic et opusculo xi magistri Soto libr. vii de justitia; quæst. i, artic. ii; Navarri in manuali, capite xii, numero xxvi; Covarruvia et aliorum. Et probatur ex loco allegato in argumento Sed contra. Item ex illo: «Melius est non vovere, quam post votum promissa non reddere: et Deuteron. xxiii: *Si votum voveris Domino Deo tuo, non tardes reddere, etc.* Ecce ergo quomodo sacra Scriptura pro eodem accipit votum, et promissiones, et i ad Timoth. v Apostolus condemnat viduas volentes nubere, non quia habuerunt propositum castitatis, sed quia primam fidem irritam fecerunt.

III. Ex quo probatur secunda conclusio: Ille est transgressor voti, qui non servat fidem datam, sed non datur fides in solo proposito, sed tantum in promissione, ubi explicatur; ergo. Ultimo probatur ratione D. Thomæ quæ est demonstratio theologica: Nemo obligatur ad alterum per solum propositum, etiam si manifestetur illi tale propositum; ergo nec etiam Deo, nam eodem modo homo se obligat Deo, et aliis hominibus. Antecedens probatur, quia nullus acquirit jus contra aliquem ex eo solum, quod propositum habuerit conferendi illi aliquid. Confirmatur: Ex solo proposito jejunandi non inducitur obligatio jejunii, et sic de omnibus aliis. Tandem hæc

conclusio est definita in capite Litterarum de voto, et voti redemptione, et Gratiani capite Si bona, et concludit aliud esse bonum propositum mente concipere, et aliud sequenti obligatione se reum voti facere.

SOLVUNTUR ARGUMENTA.

IV. Primo arguitur contra nostram conclusionem ex capite Statuimus, et capite Consulti de regularibus, ubi dicitur, quod novitii ante professionem ex solo proposito ingrediendi religionem obligantur permanere in religione. Et similiter in capite Consulti dicitur, quod si ille, qui convertitur, proposuerit absolute vitam mutare, sub habitu regulari Deo omnipotenti famuletur, ut regulariter vivat; ergo solum propositum voluntatis inducit obligationem voti. Confirmatur, et capite Magnæ de voto, ubi quidam episcopus ex solo proposito peregrinandi Hierosolymam declaratur fecisse votum, licet deobligetur ab impletione illius propter alias causas.

V. Ad hoc argumentum respondent quidam, quod ex solo proposito firmo obligatur homo perseverare sub culpa veniali, ne sit inconstans in actibus virtutis, et pontifices sic declarant. Secundo, respondetur et melius, fuisse antiquam consuetudinem, quod illi, qui ingrediebantur religionem, emitterent votum simplex saltem religionis in communi; in quo casu procedit determinatio capitis Consulti et capitis Statuimus; quare in capite Superiori de regularibus jubentur ingredi aliam laxiorem religionem, et ita non ex vi solius propositi, sed ex promissione obligantur ad religionem, et hæc est communis explicatio, de qua legatur Covarruvia loco citato. Estque necessario amplectenda, ne sit, vel

appareat aliqua contradictio in decisionibus pontificum. Nam capite Litterarum de voto explicatur manifeste, quod ex solo proposito relinquendi sæculum non obligatur homo. Ad caput Magnæ de voto respondetur, etiam ibi intervenisse promissionem, ut colligitur ex ipso textu, et est familiaris modus loquendi inter sanctos explicare obligationem, et promissionem voti nomine propositi, tunc autem nomine propositi intelligunt propositum firmatum promissione, quomodo intelligit pontifex in citato capite Magnæ. Ut enim dictum est absque promissione non est votum, nec tamen requiritur, quod hæc promissio fiat verbis, et signis externis, sed sufficit, si mentaliter fiat Deo, ut patet ex D. Thoma quamvis oppositum sentiat Michael de Medina ex Hugone de Sancto Victore libro de sacramentis, part. xii, capite ii. Cænerum si recte intelligatur Hugo, ibi docet manifeste, quod ex sola promissione non nascitur obligatio voti hominibus, nisi explicetur, Deo autem interior sine verbis sufficit, et ita verba exteriora nullo modo pertinent ad substantiam voti, sed solum ad perfectionem accidentalem, ut docuit D. Thomas in corpore articuli. Verum est tamen quod ut votum sit solemne, non sufficit interior promissio, sed requiritur manifestatio exterior illius, sine qua non potest acceptari ab Ecclesia ut infra dicitur.

VI. Secundo arguitur: Qui explicat hoc propositum ingrediendi religionem, si postea non ingrediatur, peccat; ergo ex solo proposito nascitur obligatio. Antecedens probatur, quia non ingrediendo mentitur in re gravi; ergo peccat mortaliter.

VII. Respondetur non dari aliqua determinata verba exteriora ad promissionem voti, sed quibuscumque

verbis explicetur vera promissio, explicatur similiter et votum. Illa ergo verba Ingrediar religionem triplicem possunt sensum facere, ut optime notat Cajetanus. Primus est, ut sint prænuntiativa alicujus futuri eventus; sicut enim alter potest prænuntiare de me, quod sim ingressurus religionem, sic et ipse potero, licet modo non habeam propositum, nec promittam ingressum religionis, et tunc etiam si postea non ingrediatur religionem, reddetur quidem propositio falsa, non tamen ero mendax, si ita re vera existimabam facturum, quando prænuntiabam; mentiri enim est ire contra mentem. Secundus sensus potest esse ita, quod illa verba explicent propositum, quod modo habet proferens ingrediendi religionem, et sic licet postea impediatur, et non intret religionem, adhuc non fuit mentitus, si tamen tempore probationis habuit tale propositum, quia sensus est: intendo ingredi religionem. Tertium possunt facere prædicta verba promissorium, quia in actu exercito promitto: nec enim oportet, quod promissio fiat semper per verba explicantia promissionem in actu signato, ut enim intelligat promittere, non est necessarium dicere: Promitto religionem, vel eleemosynam, sed sufficit explicare promissionem in actu exercito, dicendo: Dabo eleemosynam; et tunc acceptis verbis in isto sensu verum emittit votum, quia ibi est vera promissio: secundum quem modum legitur vovisse Jacob Genes. xxviii: *Si Dominus Deus fuerit mecum, etc.*

VIII. Ex qua solutione sequitur falsum esse, quod docet Aragon in hoc articulo ponendo differentiam inter propositum et promissionem, dicit enim, quod propositum non est negatio, vel affirmatio, sed solum consensus voluntatis, qui potest exprimi per verbum faciam. Promissio

vero, inquit, importat affirmationem, vel negationem. Hoc inquam falsum est. Nam est implicatio dicere, quod sit propositio, et quod non sit affirmatio, vel negatio alicujus rei. Propositum autem hoc dicit essentialiter (ut ipse Aragon concedit) Faciam hoc, vel: Non intendo facere hoc; ista vero dicunt affirmationem, vel negationem, si quidem sunt propositiones. Nec valet dicere, quod quia sunt actus voluntatis, ideo non importent affirmationem, vel negationem, ut ait Aragon, quia isti actus duo habent, alterum est firma adhæsiō, et intentio voluntatis ad rem faciendam, et hoc ad voluntatem pertinet; alterum vero ordinatio rei, quæ fieri debet, et hoc spectat ad intellectum. Optimæ ergo differentia est, quod propositum solum dicit id, quod intendit facere quis, a quo absque mendacio cessare potest, quia sensus est: Intendo hoc in futurum facere, et si quando proponit ita est, dicit verum, licet postea non faciat, quia veritas illius propositionis ab intentione, quam tunc habet proponens regulanda est. Promissio vero dicit: Faciam hoc in quocumque eventu, et si postea non faciat, mentitur, quia non reddit verum promissum, quod tenetur semper facere verum.

IX. Tertio arguitur: Votum essentialiter est actus religionis; sed solum propositum potest esse actus religionis, et nullo modo promissio: ergo votum non consistit in promissione. Probatum minor, quia promissio est actus intellectus, ut inquit D. Thomas in hoc articulo, in corpore, et in argumento secundo; religio vero est in voluntate.

X. Respondetur, quod quamvis votum secundum suam substantiam sit actus intellectus, est nihilominus actus religionis, nec est inconveniens, quod actus unius potentiæ secundum substantiam, sit ab alte-

ra potentia, et a virtute existente in altera potentia in esse virtutis, et moris elicitus. Sicut oratio, quæ secundum substantiam est actus intellectus, cum sit locutio cum Deo in ratione virtutis est actus, religionis, quæ est in voluntate, imo et in esse physico, ut supra diximus quæstione LXXXIII, articulo III. Actus etiam exteriores, qui secundum substantiam sunt in potentiis exterioribus, in esse moris pertinent ad virtutes interiores, a quibus impurantur, et regulantur. Sic ergo in proposito promissio, quæ est in intellectu pertinet ad virtutem religionis, quia intellectus promittit secundum hoc quod movetur a voluntate disposita per religionem.

XI. Quarto et ultimo arguitur: Ex solo proposito alicujus boni manet homo obligatus ad executionem illius, et non alia obligatione nisi voti: ergo in solo proposito perficitur votum. Ad hoc argumentum jam patet ex dictis, solum enim propositum non inducit obligationem, nisi sit promissione firmatum.

ARTICULUS II.

Utrum ad votum requiratur necessario propositum faciendi rem quam promissit vovens?

I. Pro explicatione notandum est fundamentum fere omnium doctorum in hoc articulo, quod vovens potest se habere quatuor modis in emittendo votum. Primo, ita quod intendat, et promittere, et obligare se, et simul proponat servare id, quod promittit, et hoc est perfectissimum votum, de quo non est nostra disputatio: secundo, se potest habere per oppositum, ita quod neque intendat promittere, neque se obligare, neque servare, quod pro-

mittit, sed solis verbis fictis exterius promittit, nihil tamen habens in corde, et tunc etiam est certum nullum intervenire votum, ut enim dicitur in capite primo, ff. de pollicitatione, ex verbis nudis nulla nascitur obligatio. In foro tamen exteriori, qui sic voverit, compelletur implere votum, nec enim Ecclesia credit ipsi soli asserenti se non habuisse propositum, vel intentionem, sed cum judicat de exterioribus si in foro exteriori fuerit validum votum, compelletur servare illud, tenebiturque obedire Ecclesiæ in foro conscientiæ ex vi præcepti Ecclesiæ, licet non ratione voti, propter scandalum, et bonam gubernationem, quæ alias non posset servari in Ecclesia.

II. Sed contra. Quando quis non habuit intentionem ducendi uxorem, etiamsi iudex imponat præceptum, ut reddat debitum, et cohabitare cum illa, non tenetur reddere debitum, neque cohabitare, quia non fuit verum matrimonium; sed similiter non fuit in præsentem verum votum; ergo etiamsi Ecclesia imponat mihi præceptum, ut servem illud, non teneor servare. Respondetur disparum esse rationem, cum enim redditio illa debiti, si non fuit verum matrimonium, non fit redditio debiti, sed accessus ad illam sit intrinsece malus, non potest esse materia præcepti. At vero res promissa, si est materia voti, non est intrinsece mala, sed debet esse bona, ac subinde tenebitur obedire Ecclesiæ præcipienti, sibi que debet hoc imputare, qui pro iniquitate in has augustias se projecit: ubi obiter notandum est, quod Concilium Tridentinum sessione xxv, capite xix statuit, quod si aliquis regularis velit contendere se non teneri voto propter defectum propositi, vel aliam similem causam debet intra quinquennium a die professionis proponere

causam coram prælato, alias transacto quinquennio non admittetur in iudicio, sed compelletur perpetuo manere in religione, tenebiturque obedire, ut modo dicebamus.

III. Tertio modo potest taliter se habere vovens quod habeat intentionem vere promittendi, et obligandi se ad id, quod promittit, non tamen habeat propositum servandi id, quod promittit; tunc etiam dico, quod ille facit votum verum, manetque obligatus ad illud servandum, non obstantibus aliquibus jurisperitis oppositum sentientibus in capite Litterarum de voto, hoc enim docent universi theologi citati. Verum tamen est, quod istud votum (ut optime docet Cajetanus in hoc articulo) partim est verum, partim est mendax; verum, quia vere promittit, mendax, quia talem promissionem non concomitatur intentio faciendi, quod promittit; attamen est verum votum quantum ad substantiam, et essentiam, solumque deficit illi illa secunda veritas, quæ illi est accidentaliter (pertinet enim ad observantiam voti, non ad essentiam.) Probatum ergo nostrum dictum. Primo, promissio obligat secundum naturam propriam, sed in isto casu est vera, et propria promissio facta Deo, quia sic vovens intendit simpliciter promittere; ergo est obligatio. Confirmatur: Si aliquid obstaret quominus esset vera promissio, id esset, quia non intendit implere; sed hoc non obstat, quia stant simul ista duo, quod aliquis sit obligatus ad aliquid faciendum, et tamen quod non velit illud facere; ergo etiam in intellectu, et voluntate potest contingere, quod aliquis velit se obligare; et non velit facere id ad quod est obligatus. Antecedens patet clare in eo, qui emisit votum, et non vult illud implere, et in eo, qui habet præceptum, et non adimplet illud. Consequentia autem pro-